

**ՄԻՋՄՀԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՄԻՋԱՆՁՆԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԴԵՐԸ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒ ՌԻՍՈՒՑԱՆԵԼԻՍ**

Հաղորդակցության բնագավառում միջմշակութային հաղորդակցության խնդրի արդիականությունը բացատրության կարիք չունի: Համաշխարհայնացման արդի փուլում միջմշակութային փոխհարաբերությունների ու հաղորդակցության հիմնախնդիրը ձեռք է բերել տեսական ու գործնական մեծ նշանակություն: Մեր դարաշրջանում դա առավել ցայտուն է դրսևորվում, քանի որ մարդկությունը հայտնվել է զարգացման միասնականացման մի նոր փուլում: Այսօր աշխարհում տեղի ունեցող ամեն մի իրադարձություն հասանելի է բոլորին համաշխարհայնացման գործընթացների, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացումների շնորհիվ:

Ժամանակակից աշխարհը ձևավորել է միջմշակութային փոխհարաբերությունների ու մի համընդհանուր ցանց, ինչը գլխավորապես կապված է համաշխարհային տնտեսական շուկայի ստեղծման, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների տարածման և քաղաքակրթական այլ զարգացումների հետ: Այդ իսկ պատճառով գիտելիքն ու տեղեկատվությունը ձեռք են բերել առանձնահատուկ դեր և նշանակություն:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. միջմշակութային հաղորդակցություն, փոխներթափանցումներ, ինքնություն, քաղաքակրթական զարգացումներ, համաշխարհայնացում:

Լեզուն, որում արտացոլված է տվյալ մշակույթը, հիմնականում այն խոչընդոտ-պատնեշն է, որը բաժանում է ազգությունները և նրանց մշակույթնե-

րը, ինչպես նաև ազգային ինքնության պաշտպանությունն է: Երկու դեպքում էլ յուրաքանչյուր լեզու և մշակույթ խոչընդոտներ է ստեղծում այն օտարերկրյա տարրերի ներթափանցումից պաշտպանվելու նպատակով, որոնք փորձում են ներխուժել իրենց տարածք և դրանով իսկ հակասել տվյալ լեզուներին և մշակույթներին:

Անհերքելի է այն փաստը, որ ժամանակակից հասարակությունը համաշխարհայնացման դարաշրջանում հաղորդակցական գործընթացի ըմբռնման խիստ կարիք ունի: Մի կողմից անհրաժեշտ է ուսումնասիրել այն տենդենցները, որոնք նպաստում են տարբեր քաղաքակրթությունների, ժողովուրդների և մշակույթների միավորմանը, մյուս կողմից անհրաժեշտ է գիտակցել այն փաստը, որ սերտ շփման արդյունքում են պայմանավորվում ազգային ինքնությունն ու մշակույթը: Ինչպես մշակույթում, այնպես էլ լեզվում և հասարակությունում ակնառու են առանձնացման և միավորման տենդենցներ, որոնք հավասարապես արդիական են ուսումնասիրության համար: Վերջերս հետազոտողների շրջանում մեծացել է միջմշակութային հաղորդակցության խնդիրների ուսումնասիրությունը:

Միջմշակութային կոմպետենցիաների ուսումնասիրությամբ զբաղվում է միջմշակութային հաղորդակցությունը:

Այն արագ զարգացող և հասարակության կողմից պահանջարկ ունեցող տեսական և կիրառական գիտական ուղղություն է, որը հատվում է լեզվա-

բանության, մշակութաբանության, լեզվադիվակտիկայի և հաղորդակցական արվեստի հետ: Միջմշակութային հաղորդակցությունը շատ ավելի կիրառական բնույթ ունի, քան մշակութային լեզվաբանությունը, քանի որ այն և՛ ներառում է միջմշակութային հաղորդակցության կոմպետենցիաների ուսումնասիրություն, և՛ սերտորեն կապված է օտար լեզուների դասավանդման հետ:

«Միջմշակութային հաղորդակցություն» տերմինը բազմիմաստ է, քանի որ այն տարբեր մշակույթների ներկայացուցիչների բուն հաղորդակցման գործընթացն է, որտեղ արտացոլվում են տարբեր լեզվամշակույթների նմանություններն ու տարբերությունները, միջմշակութային հաղորդակցության գործընթացի ուսումնասիրության գիտական, ինչպես նաև օտար լեզուների դասավանդման ոլորտ է, որն իր մեջ ներառում է միջմշակութային հաղորդակցության կոմպետենցիաների ձևավորում, որոնք ձեռք են բերվում օտար լեզուների տիրապետման արդյունքում:

Լեզվամշակութային կոմպետենցիաների ձևավորումը կապված է կրթական գործընթացում անհատի կամ միկրոսոցիումի կողմից ներմշակութային և միջմշակութային կարողությունների ձեռքբերման հետ:

Օտար լեզուների և միջմշակութային հաղորդակցության դասավանդման գործընթացում հաճախ կիրառվող համեմատական վերլուծությունը վերհանել է համեմատվող մեթոդների բազմաթիվ յուրահատուկ մշակութային-արժեքային համակարգեր և ուսանողների վարքագծի կանոններ:

Այդ ուսումնասիրությունների արդյունքները անհրաժեշտություն առաջացրին կրթական ծրագրեր գրելիս ուսուցանվող նյութերի՝ ավելի մանրակրկիտ ընտրություն կատարել:

Բարձրագույն կրթության նոր պետական ստանդարտների համաձայն՝ սահմանվել են բուհերի շրջանավարտների

վերապատրաստման մի շարք առաջնային պահանջներ, այդ թվում՝ օտար լեզուներով ազատ հաղորդակցվելու ունակություն և ուսանողների ակտիվ շարժունակության ապահովում:

Օտար լեզուների դասավանդումն ավելի նպատակահարմար է կառուցել մեծամասամբ տեքստերի ուսումնասիրության հիման վրա, որի հիմքում ընկած է գիտական և գեղարվեստական գրականություն:

Ուսուցման աղբյուրների սինթետիկ մոտեցման շրջանակներում լեզուն պետք է դիտարկել լեզվակիրների հետ սերտ կապի, ինչպես նաև մշակութային ազդեցության ներքո:

Հակառակ դեպքում հաղորդակցվող կողմերի միջև աններդաշնակության և թյուրըմբռնման հետևանքով ի հայտ է գալիս «լեզվական պատնեշ» հասկացողությունը, որն էլ խանգարում է բնականոն հաղորդակցմանը:

Հայաստանյան կրթական համակարգում Բոլոնիայի գործընթացի նոր նպատակներն ու խնդիրներն անհրաժեշտություն առաջացրին վերանայել և համապատասխան ուղղումներ մտցնել օտար լեզուների դասավանդման մեթոդիկայում:

Ժամանակակից ինտենսիվ կրթական մեթոդաբանության հիմքում պետք է դնել հաղորդակցական գործունեության ակտիվ մոտեցում՝ հիմնված համընդհանուր հումանիստական ոլորտի գիտելիքների վրա:

Հաղորդակցական գործունեության մոտեցման շրջանակներում ավելի մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել խոսակցական և լսողական ասպեկտներին, որոնք, ավանդական թարգմանչական/քերականական մոտեցման համաձայն, գրեթե անտեսվել են: Այսօր ժամանակակից կրթական ռազմավարությունը պահանջում է վերանայել օտար լեզուների դասավանդման հաղորդակցական եղանակը, քանի որ հաղորդակցումն իրականացվում է հաղորդակցական

գործունեության միջոցով: Մարդկային արդյունավետ գործունեության ընթացքում վերջինս իր հերթին ծառայում է սոցշիոմաների արդյունքում առաջացած խնդիրներ լուծմանը:

Այդպիսի հաղորդակցման արդյունքում բոլոր մասնակիցներին համախմբում է համատեղ գործունեության ընթացքում առաջացած իրական կամ ենթադրյալ խնդիրների միասնական լուծման հարցը օտար լեզվի միջոցով. Արդյունքում բոլորը ներգրավվում են հաղորդակցական գործունեության մեջ:

Ուսուցման անհատական մոտեցման իրականացման ձևն առավելագույնս ուշադրություն է պահանջում ուսանողների հոգեբանական բնութագրերի առանձնահատկությանը, երբ ստեղծվում են դրական (խթանիչ) անհրաժեշտ պայմաններ կրթական պրոցեսում անձի ակտիվ և ազատ զարգացման համար: Այլ կերպ ասած՝ բարձրանում է ուսուցման անհատականացումը:

Ավելի ու ավելի մեծ ուշադրություն է դարձվում յուրաքանչյուր ուսանողին գնահատելու կարողությանը, նրա դրդապատճառներին և մասնագիտական հեռանկարներին:

Այս մոտեցումը հնարավորություն է ընձեռում ուսանողներին ազատորեն արտահայտել իրենց մտքերն ու զգացմունքները հաղորդակցման ընթացքում: Դասի ընթացքում ուսուցիչը խրախուսում է այն բոլոր կարծիքներն ու ակտիվ դիրքորոշումները, որոնք ընդգծում են ուսանողների ինքնուրույնությունը:

Խոսակցական նյութի օգտագործումը նախատեսված է անհատական խոսակցական մտքի զագացման համար: Խմբային աշխատանքի մեթոդը պահպանում է «Մենք անհատականություն ենք» հասկացությունը: Թույլ տրված սխալները չեն քննադատվում: Որպես նման մոտեցման իրականացման հետևանք, նկատվում է ուսանողի անձի ինքնաարտահայտման աճ, որը երբեմն ավելի շատ է կարևորվում, քան իրենց ձեռք

բերած լեզվական գիտելիքները:

Ինչպես գիտենք, կոմպետենցիան գիտելիքների, հմտությունների և անձնական հատկանիշների համագումարն է, որը մարդուն հնարավորություն է տալիս տարբեր գործողություններ կատարել: Ընդհանուր կոմպետենցիաները լեզվական չեն, ապահովում են ցանկացած գործունեություն, այդ թվում՝ հաղորդակցական: Վերլուծելով է որոշ գիտամեթոդական գրականություն և միջազգային կազմակերպությունների փաստաթղթեր՝ ակնառու է դառնում, որ կոմպետենցիաների մոտեցման կիրառման նպատակը կարելի է բնութագրել որպես՝

1. ուսուցման գործընթացում անմիջականորեն ներգրավված ուսանողների ազատ և ստեղծագործ մտածողություն,

2. գիտելիքների և հմտությունների ձևավորում, որոնք բուհի շրջանավարտին հնարավորություն են տալիս հասկանալու հասարակությունում առկա սոցիալական պայմանների համապատասխանությունը,

3. անհրաժեշտ տեղեկատվության ինքնուրույն հայթայթում և մշակում,

4. առաջնորդության և նորանձնական հատկությունների ձևավորում:

Ակնատու է նաև խոսության կոմպետենցիաների կարևորությունը, որը հաղորդակցական կարողությունների անբաժանելի մասն է և տարբեր տեսակի խոսությունների իմացություն է ենթադրում. Տեքստը՝ որպես լեզվական նյութի ներկայացման միավոր, տեքստը՝ որպես տեղեկատվության հաղորդագրության, տեքստը՝ որպես խոսքային հմտությունների և կարողությունների ձևավորման միջոց:

Հաղորդակցման/երկխոսության իրավիճակն էլ հենց բացատրում է խոսության և նրա ստեղծման հմտությունների հասկացությունը:

Այդ իսկ պատճառով ուսուցողական տեքստերի ընտրության հարցում շատ կարևոր է, որ նրանք համապատասխան

նեն ոչ միայն ուսուցման գործնական նպատակներին, այլև իրենց բովանդակային բաղադրիչով համապատասխանեն ընդհանուր կրթական և դաստիարակչական նպատակներին:

Խոսելով ապագա մասնագետների վերապատրաստման որակի և արդյունավետության մասին՝ հարկ է նշել, որ նրա արդյունավետությունը և միջազգային չափորոշիչների համապատասխանատվությունը կորոշվի նախ և առաջ հումանիտար կարողությունների վերջնական ձևավորմամբ:

Նրանք կարող են ունենալ լեզվական, մշակութային, երկրագիտական սոցիալ-մշակութային գիտելիքներ, որի հիմքում ուսուցման մեջ հմտությունների մոտեցումն է:

Այսօրվա աշխարհում կրթության ժամանակակից հասկացությունը անպակերպացնելի է առանց անձի միջմշակութային հաղորդակցման հմտությունների, գրավոր և բանավոր հաղորդակցության, որը մշակվել է կրթության, գիտության և գրականության միջոցով, և ինչպես տեսանք, կարևոր սոցիալական դեր ունի:

Հանրությունը չի կարող քաղաքական, տնտեսական և այլ զարգացումներ ապրել՝ առանց մշակութային ժա-

ռանգության գնահատման: Միայն այն աշխարհը, որը տիրապետում է միջմշակութային հաղորդակցություն հմտություններին կարող է սոցիալապես շարժունակ լինել ժամանակակից հասարակությունում:

Հայաստանյան կրթական չափորոշիչների մշակման, միասնականացման և հիմնական սկզբունքների սահմանման ժամանակ պետք է առաջ քաշել օտար լեզվի՝ որպես միջմշակութային հաղորդակցության հիմնական միջոցի գործնական իմացության խնդիրը:

Աշխարհում տեղի ունեցող համընդհանուր գործընթացների՝ համաշխարհայնացման շնորհիվ այսօր առավել քան երբևէ կարևորվում է օտար լեզուների, հատկապես անգլերենի՝ որպես տարբեր լեզվամշակույթներ կամրջող հաղորդակցման միջոցի անհրաժեշտությունը:

Այն ապահովում է մի շարք խնդիրների լուծում:

Դա կրթության շարունակությունն է կամ մասնագիտական գործունեությունը օտար միջավայրում, ինչպես նաև առօրյա հաղորդակցական իրավիճակներում հաղորդակցության և լեզվաերկրագիտական հմտությունների կիրառումը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Акопян К. З. Пределы глобализации (культура в контексте глобализационных процессов) // Материалы постоянно действующего междисциплинарного семинара Клуба ученых «Глобальный мир». Вып. 5(17). М., 2002.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество. М., 2002.
3. Гураль С.К., Шатурная Е.А. Болонский процесс : роль дискурсивной компетенции в обучении иностранным языкам // Успехи современного естествознания. –2008.–№7.
4. URL: www.rae.ru/use/?section=content&op=show_article&article_id=7783176 .
5. Исаев В.Д. Человек в пространстве цивилизации и культуры. – Луганск: 2003.
6. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс.– : Гнозис, 2004.
7. Кобзева Н. А. Компетентностный подход как основа в обучении иностранному языку в техническом вузе [Текст] / Н. А. Кобзева // Молодой ученый.–2011.–№2.
8. International Bureau of Education Competency-based approaches <http://www.ibe.unesco.org/en/communities/community-of-practice-cop/competency-approaches.html>

THE ROLE OF INTERCULTURAL AND INTERPERSONAL COMMUNICATION IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

GOHAR GRIGORYAN

*International Scientific–Educational Center of the National Academy of Sciences of the RA
Head of the Chair of Foreign Languages, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor*

The article comprises various aspects of the role of intercultural communication. Approaches of communicative foreign language teaching methods in modern educational system are discussed.

РОЛЬ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ И МЕЖЛИЧНОСТНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

ГОАР ГРИГОРЯН

*Национальная Академия Наук РА, Международный научно–образовательный центр,
заведующая кафедрой иностранных языков, кандидат филологических наук, доцент*

В статье рассматриваются различные аспекты роли межкультурной коммуникации. Определяются методы и подходы коммуникативного обучения иностранным языкам в современном образовании.